

„věčně nevařili namísto radostného hodování.“⁹

Jakkoli je jazyková kultura jednotlivých přispěvatelů dosti rozdílná (u žádného však špatná), gramatických chyb a překlepů v knížce nacházíme únosné množství. Esteticky si kniha stojí znamenitě; přes tu a tam se vyskytující jednopísmennou spojku či předložku na konci řádku představuje snad nejnápadnější typografický kaz číslování stran u hřbetu, jež začíná na s. 195. K sazbě užil Zdenko Š. Šírka vydařený font Linux Libertine, obálku zdobí obraz *Cesta na horu* Ivany Noble.

Za přečtení a promyšlení nesporně stojí monografie celá, tolik vítané a o značný díl rozšiřující skrovný počet publikací i dalších intelektuálních podniků, jimiž dosud česká teologie pojmu zkušenosti dopřála pozornost. Prof. dr. Ivaně Noble a všem autorům patří veliký dík za to, že tento „intelektuální hřích“ hledí odčinit.

Pavel Roubík

HEIDELBERSKÝ KATECHISMUS NOVĚ PŘELOŽENÝ

Heidelberský katechismus: křesťanské učení, přeložil Peter Cimala, Praha: Návrat domů, 2013.

K 650. výročí původního vydání Heidelberského katechismu vychází jeho nová česká verze, snad již osmnáctá (první české vydání vyšlo r. 1619). Překládat texty tohoto typu, za nimiž stojí generace těch, kdo se mu učili nazpaměť, a silná teologická tradice, není snadné. Překlad bude vždy poměrně konzervativní, tím spíše, že mu logicky chybí aparát. Tak i překlad Petera Cimaly. Samozřejmě nahrazuje archaismy minulých překladů, kde je nutno, a celková úroveň jazyka je současnému čtenáři bližší. Výhodou překladatele bylo, že mohl sáhnout k originálním dokumentům (3. vydání 1563, latinská verze z téhož roku) a ke kritickým edicím pozdějším.

Proti předchozím českým překladům je nejnápadnější jiné uspořádání odkazů k Bibli. Pod hlavním textem (odpovědí) je uveden v plném textu jen výběr citátů, ostatní jsou uvedeny po stranách jako odkazy. Citáty jsou podle znění Českého ekumenického překladu (a tak i zkratky biblických knih). Toto grafické

⁹ Právě těmito slovy začal K. Barth v rozhovoru s curyšskými promovendy (19. 11. 1962) svou stručnou reakci na Ebelingovu hermeneutickou teologii, kladoucí obzvláštní důraz na teologickou tradici: „Gut, aber bei Ebeling ist es ein ewiges Kochen statt ein fröhliches Schmausen“ (*Gespräche 1959–1962*, GA IV.25, s. 401).

uspořádání působí na uživatele příjemněji než některé starší překlady, kde hlavní text se skoro ztrácel v záplavě citátů. Problémem jiného druhu, který však se současným překladem nesouvisí, je vůbec sama metoda dokládání výroků katechismu citáty z Bible; z nich se stávají jakási *dicta probantia* pro dogmatické *loci*, výroky Písma jsou vyňaty ze svého kontextu a jeho dynamiky a zařazeny do nového funkčního systému a je otázkou, zda se tím neděje újma Bibli vůbec.

Citlivou otázkou pro překladatele Heidelberského katechismu jsou theologumena, která tvoří kostru jeho základní teologie. Překladatel nejspíše nepostupoval metodou slovní ekvivalence (jedno slovo originálu odpovídá jednomu slovu překladu). Např.: Široké sémantické pole originálního výrazu *seelig*, *Seeligkeit* v překladu kolísá mezi „požehnaní“ a „spasení“. Totéž kolísání nacházíme u výrazu *erlösen*, *Erlöser*: jednou „zachránit“, jindy „Vykupitel“, jednou „spasení“ atd. To samo o sobě, přihlédneme-li k významové šíři těchto termínů, je stále v překladatelské licenci. Dohadujeme se, co překladatele vedlo, nakolik měl na mysli asociace či konotace, které v současném čtenáři zvolený překlad evokuje, a zda si byl vědom terminologické provázanosti těchto výrazů v celku katechismu; až na výjimky nejde o nějaké „zcivilnění“

těžkých výrazových kalibrů. Se zvláštní sympatickou pozorností sledujeme ta místa, kde překladatel ztlumil (nikoli neproblematickou) „satisfakční teologii“ Heidelberského: Kde originál mluví o tom, že je třeba „učinit zadosť“ Boží spravedlnosti, volí překlad formulace o zaplacení dluhů, které u Boha hříšný člověk má. Z Boha hněvivého v uražené spravedlnosti se stal Bůh-Věřitel, který sám platí naše dluhy. Malý posun, ale významný.

Pochopitelné (a přiznané) rozpaky měl překladatel hned u první otázky s výrazem „potěšení“. Nakonec jej ponechal, i když v poznámce pod čarou připouští, že *Trost* originálu je významově širší a plnější; dnešním uším zní „potěšení“ trochu lacině. Nabízelo by se pěkné české slovo „útěcha“ (viz 2K 1,3 v překladu ČEP). Ovšem to by sugerovalo, že adresáti katechismu jsou v situaci bezútěšné, potřební nějaké útěchy; takové asi bylo mínění autora katechismu, když např. v ot. 26 mluví o „trápeních tohoto života“, který je slzavým údolím (*Jammertal*).

Poslední poznámka se vztahuje k prosulé ot. 80, kde se o papežské mši praví, že je to „zlořečené modlářství“. Je známo, že v prvním vydání katechismu tato otázka vůbec nebyla a v této formě se objevuje teprve ve vydání třetím. S odvoláním na to některé novodobé překlady tuto otázku vynechávají. Cimala

otázku 80 ve svém překladu ponechal, avšak pod čarou opatřil poměrně rozsáhlým komentářem, v němž uvádí i prohlášení reformovaného svazu, že její tvrzení již není možno zastávat (a dodejme: nebylo to možno ani v době, kdy katechismus vznikl).

Teologie Heidelberského katechismu nezůstala ušetřena kritiky ani v českém prostředí (viz: Božena Komárková, *Heidelberský katechismus ve 20. století*, Křesťanská revue 24/1957, s. 210–213). To, že se nyní objevuje znovu v českém prostředí v dostupném překladu, je záslužný počín, který dává možnost, aby byl tento klasický text reformované tradice znovu studován a kriticky zkoumán. Překladatel v úvodu připouští, že jeho odpovědi nebudou moci uspokojit všechny čtenáře. Ale „stejně důležité jako dobré odpovědi jsou i dobré otázky. Nemusíme tedy souhlasit ani s jedinou odpovědí katechismu a přesto vstoupit do podnětného rozhovoru a přijmout užitek ze všech jeho 129 otázek, které vyzývají čtenáře k reflexi křesťanské víry a životní orientace“ – a hledat odpovědi vlastní.

Pavel Filipi

NOVÝ SLOVENSKÝ KOMENTÁŘ KE KNIZE EXODUS

Josef Tiño (ed.): Exodus (Komentáře k Starému Zákonu 3), Trnava: Dobrá kniha, 2013, 950 stran.

Komentář ke knize Exodus je třetím svazkem v sérii komentářů ke Starému Zákonu, které vydává Teologická fakulta Trnavské Univerzity v Bratislavě. Jde o výsledek společného úsilí skutečně prominentní skupiny teologů a lingvistů slovenské školy, která je většinou zastoupena katolickými učiteli, jako jsou např. Josef Tiño, Peter Dubovský, Blažej Štrba, Josef Jančovič, Juraj Pigula, Róbert Lapko, Anton Tyrol a další, a spolupracuje s nimi i protestantský vykladač Bohdan Hroboň.

Přístup autorů komentáře lze definovat jako pokus o čtení Exodu jakožto uceleného příběhu, jehož ústředním tématem je „bohoslužba Hospodinu“. Základní myšlenkou je, že cílem osvobození Izraele z Egypta bylo z Božího úradku vyvést lid z *otroctví* a přivést ho k *službě* Pánu. Pro tento účel jim byla poskytnuta příslušná ustanovení. V tomto ohledu pak liturgické předpisy, týkající se služeb ve svatostánku (Ex 25–31 a Ex 35–40) a tvořící jádro Hexateuchu, mají zásadní význam.

Toto tematické zaměření na službu Pánu se odráží na struktuře kome-